

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LVIII.

„Gazeta” iese în săptămână.
Abonamente pentru Anstro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminică 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 franci.
Se primumără la toate oficiile poștale din țară și din afară și la dd. colectieri.
Abonamentul pentru Brașov
administratiunea, piața mare.
Tergul Inului Nr. 30 etagiu I.: pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dăruți în casă: Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Un exemplar 5 cr. v. a. s'eu 15 bani. Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 198.

Brașov, Mercuri, 6 (18) Septemvře

1895.

Grațiarea.

Brașov, 5 Septemvře v. 1895

Cea dintăiu scire despre faptul săvîrșit al grațării condamnaților politici în procesul Memorandumului am primit-o aseră târziu dela știrile Vasile Lucaciu din Seghedin,

„Suntem liberi!” Aceste două cuvinte cuprind în sine totă gândirea, totă emoțiunea sufletescă a știrii Lucaciu în momentul, când pe neașteptate i s'a comunicat lui și soților săi de suferințe, că într'adevăr au fost și sunt grațiat.

Durerile și amărăciunile suferite timp de trei-spre-dece luni și jumătate au fost uitate, cădînd ca o pără de peptul întemnițaților conștiința torturătoare, că în viitor vor trebui să mai îndure aceleași dureri și amărăciuni încă atâta și atâta timp.

Patru ani fără șese săptămâni de închisore mai avea înainte părintele Lucaciu și acum de-odată se deschise porța închisorii pentru el și soții săi, ca să fiă liberi.

E dér forțe firăscă bucuria, ce au simțit-o ei în acel moment și care s'a făcut să izbucnescă în strigarea de mulțămire cătră capul statului, care a săvîrșit actul de grațiare.

Suntem liberi! a exclamat cu drept cuvînt Vasile Lucaciu, când s'au deschis porțile închisorilor dela Seghedin și dela Vaț pentru cei condamnați în procesul Memorandumului. Ei sunt adî erăși redați societății, se pot reintorče în sinul familielor, în sinul poporului lor. Anatema, ce-o aruncase asupra-le o sentință vindictivă, susținută de patima orbă a despotismului de rassă, a cădūt, după ce s'a făcut destul, precum se dice, poftelor de răsbunare.

Liberi sunt adî osîndiții pentru

Memorand, nu-și mai petrec dăile între zidurile temniței, nu mai aud pasul monoton și zuruitul lugubru al cheilor închisorii, ce-i despărțea de lumea dinafară. Individual și colectiv, ei se află acuma netăgăduț mult mai bine și în limba vulgară se va dice, că și-au recăpătat libertatea.

O, sântă libertate ce mare și puternică ești tu și atunci, când făcînd să cadă lanțurile, ce legau mâinile și piciorule sclavilor și redându-le mișcarea liberă îi faci să credă un moment, că și ei sunt născuți și făcuți pentru libertate!

Suntem liberi! exclamă Lucaciu, Dr. Rațiu și soți în momentul, când li-se iau lanțurile dela mâni și dela piciorule. Dér ei n'au suferit această osîndă ca pedepsă și ponos personal, ci au suferit pentru-că prin pasul, ce l'au făcut la însărcinarea conaționalilor lor, au voit să contribuie, ca cu toții să ne redobîndim libertatea în patria noastră străvechiă.

Emoțiunea, de care au fost cuprinși întemnițații în momentul, când li-s'a anunțat, că vor fi liberați, și a avut negreșit îndreptățirea ei firăscă individuală și a putut să dureze până ce ei au părăsit zidurile urgisite. Dér îndată ce s'au vedut erăși în mijlocul societății și a conaționalilor lor, conștiința a trebuit să le șoptescă, că nu s'au reintors în sinul unui popor liber, că acest popor tărăe încă după sine jugul iobăgiei moderne, în care l'a băgat vitrega lui sôrte.

Intemnițaților pentru Memorand li-s'a făcut o mare nedreptate, căci au fost tratați ca nisce făcători de rele, când ei nu s'au condus decât de dorința de-a ajuta poporului lor asuprit, ducînd plîngerile lui la piciorule tronului. Prin actul de preînaltă grație s'a pus capăt prigonirei, îndreptate contra lor. Acest

act, care, durere, a venit destul de târziu, redându-le libertatea mișcării, a făcut să se espieze ceea ce ei personal au suferit.

Dér suferințele, la cari este condamnat poporul prin asupririle și nedreptățirile, ce i-se fac, când se se vor sfîrși?

Când vom puté striga cu toții în conștiința deplină a drepturilor, ce ne compet ca unei națiuni așa de numărăse și însemnate în acest stat: *Suntem liberi!*

Când va sosi acel moment visat și dorit încă de vrednicii și neuitații noștri antecesorii, ca Românul să nu se mai simtă străin aici în patria sa, ca această patriă, al căreia pământ este îngrășat cu sudorea muncii și cu sîngele nostru, să nu mai fiă pentru noi mamă vitregă, ci mamă adevărată, care să ne îmbrățișeze cu aceeași iubire pe toți locuitorii?

Apropiatu-ne-am măcar c'un pas de această țintă prin aceea, că, topindu-se ghiata nemilosei judecări dela Clușiu, au fost liberați din închisore domni Rațiu, Lucaciu și soți?

Grațiarea această, făcută la propunerea guvernului, este ôre un semn, că adversarii noștri au căpătat minte și că s'au hotărît a nu mai împinge lucrurile în direcțiunea nenorocită, care tinde a despărți pe fiu de tată și de mamă, pe soră de frate, tôte numai pentru isbînda grațării și a culturii națiunei, ce singură vrea să stăpînescă și să înflorască în țără.

Așa ar fi să fiă și bine ar fi să fiă așa.

Déră adversarii ne spun, că guvernul de aceea a propus grațiarea întemnițaților, pentru-că vede, că poporul s'a liniștit și nu mai crede celor ce vor să l' ducă în rățăcire, vorbindu-i de drepturi și de libertate; le-au dat drumul celor

condamnați la Clușiu, ca poporul, vedîndu-i liberi în mișcările lor, să credă, că această libertate se estinde și asupra lui și că de acum tôte se vor face în pace și bună înțelegere.

Tot așa ne cântă adversarii noștri de 28 de ani încôce, și unde am ajuns? —

Ne bucurăm din inimă vedînd pe frații noștri, cari au stăruit pentru binele neamului, scăpați de lanțurile închisorii.

În bucuria lor și a noastră însă se nu uităm nici o clipită, că starea poporului român din Ardel și Tera unghurască nu este adî mult mai bună, decât atunci, când mila împărătescă l'a mîntuit de iobăgia legată de gliă și i-a iertat Românului să se mute dela un domn la altul.

Condamnații noștri, victimele nemilosei sentințe dela Clușiu, să nu uite la rîndul lor nici un moment, că decă a fost de lipsă să aibă tăria de suflet între zidurile temnițelor dela Seghedin și Vaț, acuma, că sunt liberi și mîntuiți de închisore, se recere dela ei o indoită tăria, ca să reziste tuturor ispitelor și să rămână credincioși mării îndatoriri morale, ce au luat-o asupra-le înaintea națiunei.

Liniște.

Sub titlul acesta „Kolozsvár” dela 16 Septemvře scrie un prim-articul din incidentul vestii despre grațiarea condamnaților în procesul Memorandumului.

Fôia unghurască constată în primul loc, că în mișcarea naționalităților a urmat o liniște îmbucurătoare. „Kolozsvár” nu scrută cauza acestei neașteptate schimbări, nici nu vré să cumpănăscă, decă grația monarhului este o umbră a acestei liniști.

Decă mișcarea de naționalitate în Ungaria ar fi într'adevăr mișcarea naționali-

FOLETONUL „GAZ. TRANS.”

BOSCĂRIE.

(Fine)

Nu scim câte reprezentațiuni a dat artistul în Iași. Este însă sigur, că a înălțat multe greutăți cu producțiunea marilor sale „mehanico-fizicalicești meștersuguri”, de vreme ce pe atunci Iașii nu posedau încă nici o clădire pentru spectacol, căci teatrul francoes de varietăți s'a zidit abia în 1892). De bună sêmă reprezentația s'a putut da în vre-o baracă construită ad-hoc s'eu pôte în salônele vre-unuia dintre boeri, cari — avem destule exemple — veniau adesea în ajutorul artiștilor străini.

Ast-fel dintr'un anunț teatral dela 1845, Martie 11, vedem, că mai mulți artiști streini măguliți de primirea binevoitoare, ce li-au făcut-o înalta nobilime („flatés de l'acebil bienveillant de la haute noblesse”) dau o serată musicală în salônele Vornicului Ioan Ghyka, ce a binevoit a le acorda pentru această („qui les a bien voulu accorder pour cette soirée”).

Câte-odată artiștii nu mai puneau prețuri de intrare și așteptau cu încredere răsplata talentului lor dela dărnicia boerilor. S'eu pôte casual, pe care voit a-l cita, este unic, din pricină, că artistul în cestiune este grec. Êtă în această privință un afiș-circulară din 1846, Iulie 30, prin care se anunță reprezentațiunea lui D. G. Frangopulos, ventriloc și magician modern:

„Monsieur!

„D. G. Frangopulos, ventriloque et Magicien moderne, voulant satisfaire autant qu'il est en lui aux dêsirs manifestés par plusieurs familles respectables, il s'est décidé de donner avant de partir de Yassi une dernière Représentation de *Ventriloquisme et de Magie physique*, qui aura lieu Jeudi le 11 Août au soir dans la salle de Mr. le Postelnic A. Logady et que vous êtes prié Monsieur d'honneur de votre présence.

„La remunération de l'artiste est laissée à la générosité des personnes qui voudront bien assister à la dite représentation.

„On commencera à 8 1/2 heures.

„Yassi le 30 Juillet 1846.”

Ba ce este mai mult, înalta societate prinsese gust de ast-fel de reprezentări și se găseau probabil amatori, cari plăteau ca să învețe aceste „mehanico-fizicalicești

meștersuguri”. Confirmarea lucrului o găsim tot într'un anunț teatral tipărit în românesce și cu traducere franțuzescă și nemțescă. El începe ast-fel:

„TEATRU

„Es. Sămbătă în 15 Iuli 1839

„D. Cavaler de Blăulen Mehanic de la Viena

va avé cinste a da cea de pe urmă dată o

Reprezentăți fizică-mehanică

alcătuită din cele mai frumoșe și vrednice de mirare meștersuguri.

„Prețul intrării este cel obișnuit, începutul la 8 césuri sêra.

Apoi adaugă pe două colone în franțuzesce și în traducere nemțescă următoarele cuvinte:

„Cette représentation sera accompagnée, comme on avait déjà annoncé, de tout ce que l'art peut produire.

„Il serait superflu d'énumérer ici les jeux d'art qui seront donnés. C'est assez d'assurer que la plus part des jeux seront nouveaux, remarquables et difficiles à exécuter.

„Si quelq'un dêsire d'apprendre un ou plusieurs de ces jeux d'art, l'escamoteur offre de les enseigner contre un modique honoraire. S'adresser au Han Turc No. 14.”

*) Burada (T. T.), op cit.

*) Academia Română. Foi volante: Teatru.

*) Academia Română, idem.

*) Academia Română, idem.

tăților și nu a agitatorilor; decât lucrul ar sta așa, că pe terenul administrației și al justiției naționalitățile ar fi apărate; decât c'un cuvânt, ranele sociale ale naționalităților, amărăciunea poporului și nesuportarea situației ar cauza mișcarea de naționalitate: atunci aceasta nu va putea fi surmontată prin nici un fel de mijloc măestrit, *nici prin acte de grațiere*. Atunci mișcarea și-ar face calea ei cu putere elementară, ca ori-ce mișcare socială, care tinde a-se valida și manifesta prin impulsuri imperative și drepte.

Pentru Ungaria ar fi un adevărat pericol, decât mișcarea de naționalitate ar avea acest fond — continuă „Kolozsvár“ — Inse totul este numai opera agitatorilor, cari seduc poporul, ér acesta este ce ne liniștesce pe noi (Slabă liniște — Culeg.) E conștiința curată, că hegemonia maghiară n'a fost și nu este păgubitoare pentru nici o naționalitate dela noi (Ipcrisie! — Culeg.) In ceea-ce este rău și miserie se împărtășesc de-o potrivă Maghiarul, ca și nemaghiarul, pe cum în același fel (??) se împărtășesc de prerogativele statului maghiar.

E lucru firesc însă, că dorința sinceră a fi-a-cărui Maghiar este, ca să facem sfârșit acestui război, și ca *înșiși matadorii naționalităților să se plece înaintea intereselor noastre de stat și înaintea ideii de stat maghiar*. Dorim, ca în presa din străinătate și din patrie să înceteze calomnierea, care decât chiar nu ne strică, totuși ne e neplăcută.

Decât grația regelui va promova acest scop și decât marinimia maghiară va influența prin dreptate și echitate asupra respectivilor, convertind baremi pe unul dintre ei pe calea cea bună, atunci acesta o considerăm de salutar și folositor pentru națiune și pentru adevărata pace.

Va să dăcă în schimb pentru grațiere, șovinistii dela „Kolozsvár“ cer plecarea înaintea intereselor de stat și a ideii de stat maghiar; cer convertirea „matadorilor“ pe cale mai „bună“ pentru folosul „națiunii“ și pentru „pacea“ contemplată de cei dela „Kolozsvár“. Acum mai lipsește să ceră, ca „respectivii“ — cum numesc foia ungerescă din Clușiu pe cei grațiați — să porțe calpac și pintenți, pentru „pacea“ dorită de Unguri.

Podul peste Dunăre.

Reproducem după „*Timpul*“ din București următorul articol remarcabil:

Peste de ce zile vom asista la o solemnitate, care va fi și un mare eveniment cultural. La 14 Septembrie se va inaugura

mărețul pod peste Dunăre dela Cernavoda. Ca lucrare de artă și de știință, acest pod este una din cele mai mari lucrări de asemenea natură, care s'au sâvârșit în Europa. In ce privește Dunărea în special, podul nostru este cel mai însemnat peste bătrânul fluviu, care străbate Europa centrală: dela Budapesta până la Marea-negă, acesta va fi singura cale ferată, care trece peste apa Dunărei.

Nu pôte cine-va să 'și închipuască un spectacol, care să te umple cu drept cuvânt de mai multă mândrie, ca om și ca Român, decât această operă. Ca om, căci te cuprinde un simțiment general de mândrie, când vești cu ochii o isbândă strălucită a umanității asupra forțelor brute; ca Român, când știi, că această cucerire ne aparține nouă.

Nu vom repeta astăzi istoricul fazei prin care a trecut elaborarea planului și executarea acestei lucrări mărețe. Este destul de-a spune, că podul dela Cerna-Voda era proiectat de mai bine de 13 ani, și că după mai multe concursuri, planul definitiv al inginerului român Saligny a fost adoptat, și pe baza lui s'a dat încrederea în licitațiune.

Astăzi podul este gata; el întinde r. țena sa aeriană peste apa Dunărei și așteptă ca prima locomotivă să sbore pe arcurile sale îndrăznețe până la țermul mării.

Dela Traian încôce, adică, una miie șapte sute nouă-deci și patru de ani, Dunărea mare, din capitala Ungariei până la gurile ei, a stat neînvinsă de geniul uman. Popore întregi au trecut valori-valuri peste densus; țermurile lui au fost adese-ori udate de șiroie de sânge vărsat în lupte crâncene, și după opt-spre-dece secole, urmașii aceluiași nem, care sub conducerea marelui Impărat a trecut fluviul pe un pod ale cărui rămășițe se ved încă, spre a cuceri Dacia și a implanta într'ânsa arborele civilizațiunii romane, îndeplinesc astăzi opera măreță, care va stabili o legătură între occidentul european și țermul Mării-negre.

Podul lui Traian, conceput de un Apolodor, era o operă războinică și cuceritoare; podul lui Carol I, conceput de un Saligny, este o operă de pace.

Ce dovadă mai mare putea da neamul românesc despre activitatea sa?

După-ce a stat neclintit în cursul veșurilor în mijlocul șirului de popore, ce curgeau dela Nord, după-ce a fost straja vităză și neadormită a creștinătății în contra năvălirii musulmane dela Sud, după-ce a trecut prin secole întregi de dureri și de împilări de tot felul, nămul românesc, călare pe ambele țermuri ale fluviului cucerit de strămoșii săi, își urmăz menirea istorică și civilisatorie în răsăritul european.

Așa-dér, mărețul lanț istoric, care legă România modernă de obârșia ei latină, capătă o nouă ilustrare prin sârvârșirea unei opere, ce represintă o victorie a geniului uman și a științei asupra puterilor naturii.

Inaugurarea podului dela Cerna-Voda, va fi și o serbare, care pe lângă partea ei special românescă, va ave și un caracter internațional. Ôspeți iluștri vor asista la dânsa; presa europeană va duce în tôte unghiurile lumii fama acestei opere mărețe, arătând însemnătatea ei din tôte punctele de vedere.

Suntem dâr datori a face tot ce ne este cu putință pentru a mări strălucirea acestui eveniment, care ne pune în contact direct cu vechia civilizațiune a popoarelor celor mai înaintate.

Noblesse oblige!

Sașii și guvernul.

Scim cu toții, ce ținută au observat totdeuna Sașii față cu guvernul ungar. Ei în tôte timpurile au reprezentat o parte din „trena“ celor dela putere, numai ca prin această să se facă plăcuti, să nu se strice cu Maghiarii și să pôta trăi în pace pe contul celorlalte naționalități din țera. Au venit însă și timpuri de acelea, când ministerul ungar le mai da și lor câte o ciocnătură în cap, cum au fost d. e. atențiile asupra școlelor și persecutarea învățătorilor lor din anul trecut. Atunci Sașii mai strigau și se vâtau puțin, însă ministerul éráși le astupa gura cu câte o promisiune, și Sașii „noștri“ éráși se domoleau și gustau fructele pactului cu Szapary.

Veni însă la cârmă pașa-Bánffy, dușmanul și tiranizatorul de odinioară al Sașilor, pe când era el fișpan al comitatului Bistrița-Năsăud. Nu și-ar fi putut închipui nimeni, că și înaintea acestuia să se plece Sașii. Dér ori-cine a crezut astfel, s'a înșelat. Sașii, mai servili ca ori și când, s'au aruncat în brațele acelu dușman neîmpăcat al naționalităților, il preamăresc și'l glorifică, încât trebuie să-l apuce scârba pe ori-ce om de bun simț.

Ca o eclatantă dovadă despre servilismul fără margini al Sașilor și ca un exemplu vedit pentru Români, dintre cari și astăzi mai există unii naivi, cari cred într'o alianță și prietiniă sinceră cu poporul care a fost importat în Transilvania din provinciile germane — reproducem aci unele părți din articolul de fond al organului săsesc ardelén „*Siebenbûr-*

gisch-Deutsches Tageblatt“ dela 11 Etă ce dăce numitul dâr:

Temerile, ce s'au ivit la începutul acestui an, față cu ministerul Bánffy s'au dovedit ca nebasate. *Nici un* s'a îndreptat din partea acestui minister asupra dreptului săsesc și asupra bunelor noastre populare, ba nioi nu s'a înșel. Din contră am fost scutiți de atare cari s'au încercat asupra noastră din parte (Din care? — Red.), și noi am răiat chiar din partea acestui guvern, promisiuni și dovedit de prevenire bine-voitoare.

Tôte esperiențele, pe cari le-am avut dela numirea ministerului Bánffy còce, dovedesc, că ar fi fost o greșală spus de mare și fatală, decât deputații săsesci ar fi éșit din partida guvernamentală.

Este numai o întrebare a timpului ca să se închiță abisul dintre Români și Maghiari. Intrarea României în triplă alianță va fi urmată de un *modus vivendi* aceste două națiuni. Noi Sașii nu vom decâ se ne bucurăm de o astfel de alianță între Maghiari și Români, dâr tât se fim cu luare aminte, ca nu cum printr'o ținută molatică, fără tact, frase spumegătore și prin lucrare fără pățai, să fim aceia, cari se plătim prin acest pact, și ca să se întorcă éráși timpurile, când d-nii Dr. Pécurar și Dr. Schwicker ascultând de fișpanul, recurau contra cărei hotăriri a universității săsesci, a rerea lor, a minorității, să fă timbra hotărre a universității; și când sub patriatul lui Pécurar s'a etablat în Sibilia săsescă o domniă de terore contra Sașilor de acolo.

Și acum încă un exemplu. În 18 l. c. s'a ținut în Sighișoara o nare a alegătorilor, în care își dădea de semn deputatul săsesc Schwicker. Acesta dăse între altele următoarele:

Deputații săsesci vor ține fiidă la partida guvernamentală. Ministrul-dintre actual a declarat publice în care că programul popular săsesc dela 1882 este deplin compatibil cu programul guvernului. Cabinetul Bánffy n'a dat ansă la o nemulțămire, din contră, un mare postulate îndreptățite și basate ale poporului săsesc s'au împlinit pe cale legală.

Serbarea memorabilă a esistinței 1000 ani a patriei noastre, formăza și tru Sașii ardeleni un moment de bucurie de mulțămire, deore-ce mai mult ca de 600 ani ei aparțin ca cetățeni îndreptățiți de fidelitate, acestui stat; și pôrtă în dorința și speranța sigură, ca patria noastră ungară să privescă în fața unui viitor glurat și înfloritor.

Din trădător, ferice, ș'Orbia, Prevedere
Să faci, — é par' c'ai face un angel din
[Satan*]

Dér mai târziu aflând de trista celebritate a artistului, Eliade revine asupra acestei împrejurări și publică o lămurire. „Mult se cuvine omul, dăce densus, să cunoască pe cine-va și mult să cugete apoi până se va decide a-i întinde mâna și a-l introduce în casă“ și apoi povestește cum Rodolfo, venind în București, se introduse în tôte casele și uimi pe toți prin talentul său; cum câștiga fôrte mult, dér risipia banii fără nioi o socotelă cheltuind câte 30—40 galbeni pe dă. Așa că din cauza acestei nechibzuite risipe nu mai avea cu ce se urni din București. Eliade înduișat de starea nefericită a artistului il primi și-l ținu în casele sale peste o lună de zile.

In urma acestei împrejurări constatată, fără să pôta înțelege cauza, o mare rēcělă din partea lui Adolphe Billecocq, ambasadorul Franciei în Principate, cu care până atunci era în cele mai bune relațiuni. Tocmai după 7 ani, în 1849, când Eliade se

*) Curier de Ambe-Sexe. Jurnal literar. Perioadul IV. A doua edițiă. București 1862. Pag. 165 și urm.

întelni la Paris cu diplomatul frances, află că pricina acestei rēceli era ospitalitatea, ce dăduse lui Rodolfo. Și într'adevăr dosarele ambasadelor și consulatelor Franciei erau pline de isprăvile vestitului Cavaler, care pe lângă meseria de scamator mai esercita și pe aceea de cartofor și escroc.

Asociându-se cu doi din cei mai de semă jucători de cărți din Franca și Germania, ruină pe mai mulți ómeni auți. Unul dintre tovarășii, după aceea, trecu la Viena, altul la Londra și Rodolfo la Paris. Aci puseră în circulațiune polițe false pe numele celor mai mari bancheri și încasând banii veniră în Iași. Urmăriți de polițiă fură nevoiți a se risipi.

Rodolfo schimbându-și numele plecă la Constantinopole, unde deschise un magazin de noutățile cele mai alese, pentru ca mai târziu să dea un strălucit faliment fraudulos. Ambasada francesă în acest chip îi dete de urmă, dér nu-i putu face nimic, pentru că Rodolfo sciuse să capete protecțiunea Rusiei și se refugiă în București cu o misiune secretă în timpul căderii Domnitorului Alexandru Ghica, pe la sfârșitul anului 1841.

Consulul Rusiei Dașcov îl introduse în tôte casele și-l ajută să dea câte-va se-

rate de prestidigitură. Din această cauză relațiunile dintre Billecocq și ambasada rusescă se înăspriră. In ast fel de împrejurări Rodolfo fu nevoit să fugă*).

Dintre toți acești scamatori singurul, care a lăsat o impresiune durabilă, a fost Bartolomeu Bosco. Pôte împrejurarea, că el a fost în acest gen cel dintâi artist, care ne-a vizitat, să fi contribuit la păstrarea și lățirea numelui său printre Români. Și nu este colț de țera, unde să nu se pomenescă de isprăvile artistului și să nu i-se atribue cele mai șanșionale fapte.

Ast-fel peste tot locul se cunoșce pățania bietului bărbier, care nu mai isprăvia de a rade pe Bosco, din pricină că barba-i crescea mereu la loc; de asemenea și anecdota cu femeea, ce-i vënduse nisce ouă, din cari artistul scotea galbeni de aur și cum biata femeia creșând, că are o găină nădrăvană s'apucă să spargă oușele rămase, dér fără să găsească măcar o lăscăe înăuntru.

Aceste și alte anecdote sunt citate și de Eliade, dér sunt atribuite Cavalerului Rodolfo. Pentru că Eliade, cu această ocaziune, nu pomenescă nimic despre Bosco, s'ar putea admite, că artistul n'a fost de loc prin țera-românescă.

*) Curier de Ambe-Sexe, l. c. Pag. 200 și urm.

In cazul acesta lățirea numelui s'ar datori faptului, că 16 ani mai târziu producțiunile lui Bosco făcuseră atât de tipărire în mintea Moldovenilor, încât să se pôte să fi trecut din gură în gură și la Români de aici; așa că tôte anecdotele de felul acesta mai târziu atribuite numai lui Bosco deja cunoscute.

Astăzi chiar în Moldova, șomșii se dăce boscărie și toți au conștiință, prin acest cuvânt trebuie să se înțeleagă țersugul vestitului Bosco.

In comedia lui Alecsandri „Chiră Iași“ reprezentată pentru prima óară în Iași un personagiu, Pungescu, doresce să se chiorchioșeze în București, pentru că

De-ai umbla întrêga lume,
De-ai călea pe rând anume:
Țera englezescă,
Țera franțuzescă,
Țera spaniolescă,
Nemțescă, leșască,
Italianescă.
Pân' și cea grecescă,
N'ai găsi chiar într'o miă
Așa țerg vestit să fă
Pentru boscăria,
Pentru ștosăria,
Pentru coșoăria,
Matrapazlăria

SCIRILE ȚILEI.

5 (17) Septembrie.

Consiliu de miniștri. „Kolosvár“ primese din Budapesta știrile, că Sâmbătă după amiază s'a ținut în palatul ministrului președinte un consiliu de miniștri, la care a luat parte și br. Samuel Jósika, ministru a lătere. În acest consiliu de miniștri s'a întâmplat trimiterea propunerii de grațiere a condamnaților în procesul Memorandului.

—o—

Conferință. Prea Sântia sa părintele episcop al Aradului Ión Meșianu a convocat pe Marți în 5 (17) Septembrie a. c. o conferință, la care vor participa Prea Cuviosia sa părintele Archimandrit și vicar episcopesc al Orăștii-mari Iosif Goldiș și părinții protopresviteri din întreaga eparchie Aradului. Obiectul, de care se va ocupa această conferință este: a combina asupra modului de procedere și a ținutei preoției și poporului în fața introducerii reformelor politico-bisericești în conformitate cu instrucțiunea edată de prea-venerabilul consistor metropolitan.

—o—

Institutul de credit și economii „Albina“ a înființat în casa sa din strada Măcelarilor în Sibiu „masa studenților“, la care 50 studenți români dela școlile medii din Sibiu vor căpăta prânz gratuit, dela 1 (13) Octombrie până la 18 (30) Iunie a. c. Pentru ocuparea acestor locuri s'a deschis concurs. La cerere sunt a se alătura: 1) Carte de botez; 2) Certificat despre înscriere de elev ordinar la gimnaziile sau școlile reale din Sibiu; 3) Testimoniul ultim, pe baza cărui a fost primit în clasă, ce o frecventează; 4) Atestat oficial despre mijlocele materiale ale părinților. Cererile netimbrate trebuie prezentate la institut până la 18 (30) n. c. Cele întrate mai târziu nu se vor considera.

—o—

Expulsări. „Timpul“ de azi scrie: Consiliul de miniștri, în ședința sa de Joi, a hotărât expulsarea din țară a cinci Bulgari, dintre cari doi din Brăila și trei din Galați. În viitorul consiliu de miniștri se vor lua măsuri și în contra Bulgarilor agitatori din Constanța. În Constanța s'a făcut, din cauza agitațiilor bulgărești, 27 de arestări. Printre arestați se află și doi profesori bulgari din localitate.

—o—

La desciderea podului de peste Dunăre. Relativ la dispozițiile luate cu privire la solemnitatea inaugurării podului de peste Dunăre mai putem azi comunica — dize „Timpul“ din București, — că s'a adresat invitări și presei străine. Vor fi invitate vr'o 30 de diaze din Franța, Anglia, Germania, Austria, Belgia, Olanda, Italia și Rusia. Dintre jurnalele române de

peste munți vor fi invitate „Gazeta Transilvaniei“ din Brașov, „Tribuna“ din Sibiu și „Dreptatea“ din Timișoara.

—o—

Aduări săsesi în Christian. Alaltăieri Duminecă, după amiază s'a ținut în Christian două adunări săsesi: una a alegătorilor aderenți ai „verșilor“, și alta a celor aderenți ai „moderaților“. La adunarea verșilor au luat parte 408 alegători, cari au ascultat cu mare atențiune vorbirile candidatului de deputat, a redactorului Lutz Korodi, precum și a avocatului C. Lurtz. Aceștia fură viu aclamați, și după adunare înțrăga societate merse la Rășnov, unde nejenat își petrecură „verșii“ până târziu noaptea. Adunarea Sașilor „moderați“ decurse la mese, și nu se scie cu siguranță, când s'a încheiat. — Alegerea de deputat se va face în Ghimbav la 21 l. c.

—o—

Răsunare în contra Bulgarilor. Diarul macedonin „Pravo“ anunță, că Turcia își răsună pe Bulgari în urma răscolului dela 14—26 August. O bandă de bașibuzuci a jefuit și a ars satul Obidum lângă Neoropod și au făcut numeroase victime. Alte patru sate au fost de asemenea atacate, deratrate cu mai puțină asprime. Insurgenții prinși sunt decapitați pe loc sau pe drum, prizonierii sunt torturați. 13 prizonieri transportați la Salonica din ordinul valiului Wihia Pașa au fost torturați cu clește roșite la foc și înmormențați de vii. Esecuția barbară a acestor 13 insurgenți e confirmată de-altmintearea și din alte părți.

—o—

Cunună. D-ra Elena Florian, fiica răposatului președinte de tribunal din Odorheiul-săcuesc, se va cununa la 23 Sept. n. c. în biserica română gr. cat. din Bocșa-Montană, cu d-l Ludovic Eitl, locotenent c. și r. — Sincere felicitări tinerei părechii!

—o—

Hoții îndrăzneți. Locuitorii din Salgó-Tarján sunt într'o panică grozavă, în urma unei tâlhării de drum, săvârșită la lumină zilei, de niște indivizi mascați. Bandiții au atacat pe cassarul băilor de cărbuni din Salgó-Tarján, ce ducea cu sine douăzeci și trei de mii florini. Bani erau destinați pentru lucrătorii băilor din Inaszó. Cassarul era încă cu doi omeni, cu toate acestea atacul oel neașteptat i-a înspăimântat întru atâta, căt nu și-au mai adus aminte de apărare. Tâlharii au eșit din șanțuri împușcând asupra căruței și omorând un cal. Cei din căruță au fugit, lăsând lada cu bani hoșii au spart-o și au luat banii de hârtie în sumă de 17.850 fl. 60 c. cei de argint în sumă de 5150 i-au imprăsoiat pe jrs. Hoșii, cari erau vre-o 4—5 inși erau mascați. Gendarmeria din Salgó-Tarján a făcut dispozițiile cele mai estinse cu privire la prinderea lor. Până acum n'au dat de urma tâlharilor.

Nenorocire. Petrea Micu, unul dintre cei mai vrednici și zeloși locuitori români din Brașovul vechiu, a răposat Duminecă în urma unei nenorociri, ce i s'a întâmplat săptămâna trecută. Descărând el niște butoie cu bere la gară, pentru a-le transporta cu carul la depoul d-lui Casik, unul dintre butoie i-a căzut din vagon pe picior, frângându-l cu desăvârșire. După ce se chină o săptămână, răposă între durerile cele mai mari, lăsând în urma sa o familie numărând șase copii. Om harnic și cinstit, bun la inimă și evlavios, fiind tot-odată și un conscientios curator al bisericii, el era foarte iubit și se bucura de mare cinste între țerenii noștri din Brașovul vechiu. — Dumneșeu să-l odihnescă în pace!

—o—

Concertul Rosenkranz. Sâmbătă trecută a dat d-șora Maria Rosenkranz un concert în sala de concerte din loc. Cea dintâi piesă: Aria din opera „Evrea“ pe care concertanta a cântat-o cu acompaniament de orchestră, deja a făcut neplăcută impresie asupra celor mai mulți ascultători nemaghiari, deore-ce d-șora Rosenkranz a cântat aria cu text maghiar. Iși pôte oricine închipui, cum pôte suna aria unei opere franceze cântată cu text maghiar și cu accentuare maghiară! Celelalte piese au fost mai bine alese și mai virtuoz. Aria din opera „Hugenotii“ a cântat-o concertanta destul de bine. La finea concertului însă, ca să pună pupăza pe colac, d-șora Rosenkranz a cântat și câte-va melodii naționale maghiare, fiind frenetic aplaudată de toți Maghiarii veritabili și neveritabili prezenți. Producțiunea acăsta din urmă ar fi putut să rămână cu totul afară, chiar banul simț ar fi pretins-o, deore-ce vărari și chiuituri de „csárdás“ nu sunt compatibile și nu se potriveșc să stea la un loc cu compoziții de ale unui Brahms, Beethoven, Halevy, Meyerbeer etc. Dealtmintearea și acum, ca și de altă-dată, nu putem trece cu vederea prestațiunile muzicii orășenești, care stă sub conducerea eminentă a d-lui A. Brandner. Musica orășenească, afară de acompaniament, s'a produs ea singură la acest concert cu două piese: Introducerea dela opera „Folkungur“ și Andante din Symphonia C-mol a lui Beethoven. Amândouă piesele au fost predate cu atâta esactitate, fineță și perfecțiune, încât atât d-l Brandner cât și musica de sub conducerea sa merită totă lauda. Publicul brașoven, care înțelege adevărata musică, cercetează întotdeauna cu cea mai mare plăcere concertele d-lui Brandner.

—o—

Desecarea bălților mlăștinoase ale Dunării. Societatea Watson & Youel din Olanda a întreprins, cu autorizarea ministerului român la domeniilor, desecarea unor mlăștini din Dobrogea, Insula st. George, pe cheltuială proprie. Resultatul acestei încercări a fost încoronat de cel mai deplin succes: întinderi mari de terenuri nefructifere și nesănătoase au fost transformate în pământuri cultivabile și sănătoase. La învoiala încercării ministerul și-a păstrat mână liberă. Pentru adjudicarea lucrărilor pe viitor se vor ține licitații, și deca peste societatea olandeză vor oferi alții avantaje mai bune, atunci societatea Watson & Youel va fi despăgubită cu 400,000 de lei; se orde însă, că tot acăstă societate va ave concesiunea pentru desecarea tuturor mlăștinilor Dunării, avându-se în vedere primele rezultate pe deplin de satisfăcătoare.

Din Bulgaria.

Anglia e supărată foc pe Bulgaria din cauză, că — precum spune „Agenția Reuter“ — principele Ferdinand nu a primit în audiență pe Eliot, reprezentantul engles la Sofia.

Acăsta s'a întâmplat cu 10 zile înainte de plecarea principelui la Varna, unde va petrece cam două luni. Motivul nepriemiei lui Eliot ar fi fost ocupațiunile peste măsură de multe ale lui Ferdinand. Este însă cunoscut, că principele a primit mai multe persoane private în audiență pe acel timp; cum deră de față cu un reprezentant

al unei puteri, ca Anglia, nu și-a putut afla timp? De-acă supărarea Englesilor.

*

Prin cercurile bulgare circula o faimă, care pentru principele Ferdinand numai plăcută nu pôte fi. Este vorba de niște documente, ce s'ar afla în posesiunea unui general rus, din cari documente apare evident, că Țarul actual se trage în linia directă dela vechii Țari bulgari, și că ar puté pași prin urmare ca pretendent la tronul Bulgariei. Se mai spune, că o societate istorică rusescă vré să dea aceste documente publicității nu peste mult.

Dér réul nu se mărginesc aici. Poporul bulgar nu iubesc și n'a iubit pe Ferdinand nici-odată; ér de present chiar îl urêsc, din cauza, că a isolat Bulgaria de toate celelalte state europene. Ferdinand cu politica lui n'a cucerit simpatiile Rusiei și Franciei nici decăt, ér pe celelalte state și le-a înstrăinat formal. Cu deosebire Anglia e supărată nespuse de mult din cauza multelor închinăciuni făcute Țarului, care nici nu vré să scie de principele.

Anglia ar fi bună bucură, să vadă pe Ferdinand delăturat din Bulgaria. Diplomații Angliei încă tot mai țin la prințul Arseniu Hartenau, și așteptă numai timpul ca el însuși — Arseniu — neinfluițat de mamă-sa, care se opune ca fiul ei să ocupe tronul bulgar împreunat cu atâtea pericole, să se decidă a pași, ca pretendent la acest tron.

Telegrame part. ale „Gaz. Trans.“

Seghedin, 16 Septembrie. Suntem liberi! Trăiască Majestatea Sa, preabunul nostru împărat și Rege apostolic!
Vasilii Lucaciu.

Budapesta, 16 Septembrie. Memorandiștii sunt grațiați. Patița a sosit astăzi seara aici dela Vaș și a fost salutat de tinerimea universitară română, ér de cea sêrbă prin Dr. Iocovici.

Sciri telegrafice.

Budapesta, 16 Septembrie n. Toți osândiții în procesul Memorandului au fost liberați astăzi. Actul regesc de grațiere a sosit astăzi înainte de amiază ministrului de justiție, care apoi neamănat luă măsurile necesare.

Seghedin, 16 Septembrie. Lucaciu, Rațiu și Coroianu au fost liberați astăzi după amiază din închisorea de stat. Știrile despre liberare i-a surprins nespuse și a produs între ei mare bucurie. Intemnițării părăsira închisorea cu strigăte de „eljen“ (?) la adresa Majestații Sale și a guvernului.*

Seghedin, 17 Septembrie. Rațiu a plecat, împreună cu mai mulți colegi, la Budapesta, spre a mulțami ministrului-președinte Bánffy.¹⁾

Viena, 17 Septembrie. Astăzi s'au început alegerile pentru consiliul comunal în al treilea cerc electoral. Alegerea se vede, că se va sfârși cu învingerea antisemiților. Interesul alegătorilor și al populațiunei, precum și participarea lor la actul alegerii este neobiceiuit de mare.

Viena, 17 Septembrie. Indată după numirea noului cabinet, primul ministru Badeni va intra în contact cu guvernul unguresc pentru a se începe tractările privitoare la învoierea pactului și va merge cu ministrului săi de resort la Pesta.

* De sigur „eljen“ — ul la adresa guvernului va fi numai o născocire a Biroului de corespondență din Budapesta.

¹⁾ Știrile acăsta, răspândită tot de biroul de coresp. unguresc, sperăm, că nu se va confirma. — Red.

DIVERSE.

Unde sunt femei puține? După datele statistice, femei sunt mai multe pe pământ, decăt bărbați. Acăsta e regulă ge.

Și rușetăria
Și potlogăria!*)

Cuvântul boscărie — provincialism moldovenesc — cel puțin în accepțiunea de scamatorie n'a putut exista în Moldova până la 1826.

D. Frédéric Damé în Dictionarul său român-francesc ne dă cuvântul boscă echivalent cu bosconă, bosconitură, ca un provincialism ardelenesc și-l traduce cu „sortilège, maléfice, enchantement, charme“**)

Dér în lexiconul dela Buda din 1825 găsim numai cuvântul bosconă cu însemnarea de „bobonă sau vragie“***)

De asemenea și în Dictionarul lui Ión Bobb tipărit în Clușiu în 1822 aflăm cuvântul Boscoana tradus cu „Fascinum, Incantatio, Superstitio“****)

Tot astfel și Andrei Isser, în Dictionarul său românesc-nemțesc tipărit la Bra-

șov în 1850, traduce cuvântul bosconă prin „Zauberei, Hexerei“*)

Nu ne interesează aci etimologia acestui cuvânt. El pôte foarte bine să fiă și un element greco-modern, cum susțin Cihac și d. L. Șăineanu**) constatăm numai, că în câte-și trele dictionarele acestea mai vechi, alcătuite peste munți, nu găsim decăt cuvântul bosconă, ceea ce probază, că el era său este frecvent în părțile Ardealului.

Decăt într'adevăr există și un primitiv boscă cu o însemnare înrudită cu a noțiunei de scamatorie introduse atunci, prin sufixul -ar ușor s'a făcut boscar și apoi boscărie pentru a desemna acele „mehanico-fizicalicești meștersuguri“, pe cari Moldovenii nu le mai vădură și despre cari nu avuseseră nici o idee. La acăsta venia într'ajutor și împrejurarea, că numele artistului era asemănat cu vorba boscă sau bosconă, care însemna ceva fermecător ca și arta sa.

*) Isser (Andreas), Walachisch-deutsches Wörterbuch. Kronstadt. 1850.

**) Cihac (A. de), Dictionnaire d'étymologie Daco-Romane. Francfort. S/M. 1879. — Șăineanu (L.), Dictionar româno-german. București 1869.

O. Lugoșianu.

*) Alexandri (V.), Opere complete. Teatru. Volumul II. București 1875. Pag. 402.

**) Damé (Frédéric), Nouveau Dictionnaire Roumain-Français I. Bucarest 1894.

**) Lexicon romanescu-latinescu-ungurescu Buda 1892.

****) Bobb (Ioan) Dictionariu românesc, lateinesc și unguresc. Cluș 1822. Tom. I.

nerală, căci sunt și țeri de acelea, unde sunt mai mulți berbați, decât femei. Așa d. e. în Australia occidentală unde sunt bogatele mine de aur, femeile fiind puține, sunt și peste măsură scumpe. Dovadă și următorul cas: Nu de mult muri bărbatul unei femei tinere și frumoase. Abia trecu câte va săptămâni de veduvi și se și grăbiră mulțime de pețitori, ca să-î ceară mâna. Cei dinții, cari își cercară norocul, au fost dintre omenii, cari aduseseră servițiu tinerei femei cu ocaziunea bôlei și înmormântării soțului său. Ast-fel o peți mai întâi medicul, care îngriji de bărbatul ei în timpul bôlei; apoi farmacistul, care-i servise medicina; anteprenorul de imormântare, care pe bărbatul său îl astuoașe; preotul, care-i servise prohodul, și în fine sâpătorul, care-i sâpase mormântul. Tinera veduvă însă nu se mărită după nici unul din acestia, ci-și luă de bărbat pe stăpânul casei, unde locuia și căruia îi datoroa pentru chiriă. În modul acesta cel puțin și-a achitat datoroa.

Filoxera cafelei. Plantațiunile de cafea din Brasilia sunt amenințate de un pericol mare. O bôla ascunsă atacă rădăcinele arborilor de cafea și i prăpădesc, tocmai cum filoxera prăpădesc vinele. E vorba de nisece microbi, cari virându-se în rădăcinele arborilor, pricinuesc în timp scuit nespuse pagube. Acest soi de filoxeră a cafelei s'a ivit mai întâi la 1869 în Ceylon, unde în primul an după ivirea bôlei, producțiunea de cafea a scădut dela 45.000 la 25.000 tone. De atunci reul a luat din an în an mai mari întinderi, până când în

fine Ceylonul și-a perdut cu totul importanța în piéta cafelei. Dece ani mai târziu bôla s'a ivit și în Iava, unde a pricinuit în fiă-care an câte-o pagubă de opt milioane fl. numai în plantațiunile statului. Acum a venit rândul la plantațiunile Brasiliiei; în Araguay mai tôte plantațiunile de cafea sunt nimicite, așa că această provincă, odinioră bogată, acum a ajuns la sapă de lemn. În Campinas se face tot posibiul pentru împedecarea pericolului, guvernul a trimis anumiți specialiști, cari cercetază plantațiunile atacate, pe lângă aceea, o comisiă deosebită se ocupă cu studiarea bôlei.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil: Gregoriu Maior.

Cursul pietei Brașov.

Table with exchange rates for various currencies and goods in Brașov, including Banonote rom., Argint român, Napoleon-d'ori, Galbeni, Ruble rusescoi, Lire turescoi, Mărci germane, and Seris. fonc. Albina 5%.

Cursul la bursa din Viena.

Table with exchange rates for various goods and currencies in Vienna, including Renta ung. de aur 4%, Renta de corône ung. 4%, Impr. căil. fer. ung. in aur 4 1/2%, Impr. căil. fer. ung. in argint 4 1/2%, Oblig. căil. fer. ung. de ost. I. emis., and Bonuri rurale ungare 4%.

Table of financial data including interest rates for various banks and currencies, such as Băncei ung. de credit, Băncei austr. de credit, and various bank notes.

Antreprise de pompe funebre E. Tutsek.

Brașov, Strada Porții Nr. 4. Colțul Tergulului bolilor.

Recomandă on. publică la casurii de mörte, aședământul său de înmormântare bogat ă sortat ă în cari tôte obiectele, atăt ă sortele mai de rënd ă, cât ă și cele mai fine, se pot ă căpăta cu prețuri ieftine.

Comisiune și depou de sieriuri de metal ă ce se pot ă închide hermetic ă, din prima fabrică din Viena.

Fabricarea propriă a tuturor ă sieriurilor de lemn ă, de metal ă și imitațiuni de metal ă și de lemn ă de stejaru.

Depou de cununi pentru monumente și plantici ă prețurile cele mai moderate.

Representanță de monumente de marmură, car ă funebre proprii cu 2 și cu 4 cai, precum și un ă car ă funebru vënd ă pentru copii, precum și cioclii.

Comande întregi se esecută prompt ă și ieftin ă, iau asupră-mi și transporturi de morți ă în străinătate.

În fine recomand ă și biroul ă meu mijlocitor ă procedând ă cu cunoscuta-mi soliditate.

La casurii de mörte a se adresa la

12—*

E. Tutsek.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Mai 1895.

Large table of train schedules and fares for routes including Budapest-Predeal, Ghiroș-Turda, Copșa-mică-Sibiu-Avrig-Făgăraș, Simeria (Piski)-Hunedoara, Brasov-Zernecki, Mures-Ludus-Bistrita, Arad-Timisora, Careii-mari-Zelau, and Sighisoara-Odorheiu-suceava. Includes columns for train numbers, departure times, and fares for different classes.

Nota: Orele însemnate în stânga stațiunilor sunt a se ceti de sus în jos, cele însemnate în dreapta de jos în sus. — Numerii încadrați cu linii mai negre însemnă orele de nôpte.